

Medjunarodna zajednica i Balkan: vreme za promene?

Author: IWPR

Da li sadasnje prisustvo medjunarodne zajednice na Balkanu zahteva restrukturiranje – ili radikalnu hirursku intervenciju?

Na susretu NATO lidera u Istanbulu ove sedmice najavljen je kraj misije koja je obezbedjivala sigurnost u Bosni i Hercegovini jos otkako je mirovni sporazum postignut u Dejtonu stupio na snagu u decembru 1995. godine.

Mada ce NATO ostati prisutan u manjem obimu, da bi pomagao u hvatanju osumnjicenika za ratne zlocine i davao savete vladi Bosne za reformu sistema odbrane, njegovu bezbednosnu ulogu od pocetka sledece godine preuzece misija Evropske unije – sto ce biti do danas najveca i najambicioznija vojna operacija EU.

Ova promena koincidira sa razmisljanjima i debatama o ulozi koju su medjunarodni administratori odigrali na Kosovu i u Bosni. Neki komentatori veruju da njihov ucinak nije sasvim izvestan i da bi angazovanje medjunarodne zajednice trebalo ili okoncati ili temeljno restrukturisati. Drugi smatraju da je mnogo toga vec ostvareno, uprkos cestim problemima, i da je jos prerano za odlazak.

U cilju razvijanja ove debate, IWPR publikuje diskusiju koja se vodila razmenom pisama izmedju dvojice vodećih komentatora koji su niz godina pazljivo pratili desavanja u balkanskim zemljama – to su Gerald Knaus iz Inicijative za evropsku stabilnost u Berlinu i Nikolas Vajt iz Medjunarodne krizne grupe u Briselu.

Dragi Nikolas,

Pet godina posle NATO kampanje na Kosovu i gotovo devet godina posle intervencije alijanse u Bosni i Hercegovini, vojno prisustvo medjunarodne zajednice u bivsoj Jugoslaviji svedeno je sa oko 70.000 vojnika, koliko mih je bilo 1999. godine, na tek nesto vise od 25.000.

To je znak da je pretnja bezbednosti smanjena i da je ostvaren odredjeni napredak. Ipak, civilno prisustvo medjunarodne zajednice vise ne odgovara potrebama regiona i potrebno mu je radikalno restrukturisanje.

Siguran sam da se mozemo sloziti da svet treba da ima vaznu ulogu u pomaganju slabijim drzavama i entitetima na Balkanu – Albaniji, Bosni, Kosovu, Srbiji i Crnoj Gori i bivsoj jugoslovenskoj republici Makedoniji – da prevazidju svoje probleme. Nijedan od nas dvojice ne veruje da bi region trebalo prepustiti samom sebi. Pretpostavljam da obojica takodje zelimo da spoljni akteri dobiju aktivniju ulogu u pomaganju u resavanju jos jednog statusnog pitanja koje je ostalo otvoreno, a to je pitanje Kosova, i sa njim povezano pitanje Srbije i Crne Gore.

Takodje, obojica verujemo da je preduslov za ostvarivanje napretka sprecavanje mogucnosti javljanja ozbiljne pretnje za bezbednost. Otuda bi svaka medjunarodna strategija morala uveriti gradajane u regionu da spoljasnji svet – bilo kroz prisustvo NATO ili kombinovano prisustvo NATO i Evropske unije, EU – nikada vise nece tolerisati ratni sukob. Pored toga, merilo uspesnosti medjunarodne intervencije treba da bude napredak koji drzave i entiteti ostvaruju na putu evropskih integracija, to jest, mera u kojoj sticu sposobnost da ispune uslove za otpocinjanie pregovora o prikljucenju i konacno pristupanje EU.

Pretpostavljam da se tacka naseg razilazenja nalazi u oceni sposobnosti medjunarodnih institucija da odgovore na izazove koje ovaj region postavlja. Verujem da je prisustvo medjunarodne zajednice u pojedinim segmentima izgubilo na efikasnosti i da je na neki nacin u opreci prema ciljevia evropeizacije i

ekonomskog razvoja.

Prvo, i u Bosni i na Kosovu, širok opseg ovlasćenja i prava na intervenciju medjunarodnih organizacija predstavlja prepreku za demokratizaciju. Dokle god Visoki predstavnik bude imao pravo da u Bosni koristi takozvana "bonska ovlasćenja", koja mu omogućuju da preinacuje odluke domacih institucija, nameće zakone i razresava dužnosti lokalne zvaničnike, zemlja neće biti u stanju da razvije punu demokratiju. Posto je vanredno stanje u Bosni prošlo, trebalo bi da Visoki predstavnik do kraja ove godine ustupi mesto Specijalnom izaslaniku EU koji ne bi imao specijalnih ovlasćenja. Na slican način, nametljiva priroda misije UN na Kosovu donosi rizik ugrožavanja razvoja multietnicke demokratije.

Drugo, naglaseno medjunarodno prisustvo u regionu negativno utice na proces izgradnje institucija koji je neophodan da bi sistem vlasti postao efikasniji. I u Bosni i na Kosovu, medjunarodna zajednica pretila da ugrozi domace institucije angazujuci najbolje kvalifikovane mlade ljude, nudeci im plate koje ni javni ni privatni domaci sektor nije u stanju da ponudi.

U citavom regionu, akcije usmerene na takozvanu izgradnju institucija i demokratizaciju uglavnom su ad hoc organizovane, lose koncipirane i neefikasne. U protektoratima, u vecini oblasti, osnovna strategija se menja na svake dve godine (ponekad i cesce) sa promenom kljucnih ljudi u medjunarodnim misijama. Ono sto nedostaje jeste kontinuitet.

Imam dva konkretna predloga. Prvo, potrebno je da okoncamo protektorat u Bosni i smanjimo uticaj protektorata na Kosovu. Bosnu ne bi trebalo tretirati drugacije od Makedonije, gde protektorat nikada nije ni uspostavljan.

Na Kosovu, pridrzana ovlasćenja medjunarodne zajednice treba da budu samo nominalna i treba da odrazavaju nastajucu politicku dinamiku. Posle predstojecih izbora, Ujedinjene nacije treba da se povuku iz direktnog upravljanja ekonomijom i koncentrisu se na zadatke kao sto je izgradnja multietnickog ministarstva unutrasnjih poslova na Kosovu. Treba se, takodje, koncentrisati na stimulisavanje kosovskih institucija da ostvare dva kljucna standarda, povratak sve imovine raseljenim licima i osiguravanje bezbednosti za sve gradjane. Ujedinjene nacije - i KFOR - moraju biti spremni za eventualne erupcije nasilja poput one iz marta.

Drugo, aktuelne ad hoc aranžmane medjunarodne zajednice treba zameniti daleko jasnijim, iz Evrope diktiranim procesom priprema za prikljucivanje. To bi podrazumevalo izrazenije prisustvo Evropske komisije u svakoj od zemalja, koncentrisanje na pitanja ekonomije i drustvene kohezije i finansijske instrumente kojima se priprema prikljucivanje, a imaju za cilj resavanje problema koji uzrokuju strukturalnu nerazvijenost, kao i razvijanje potrebnih kapaciteta za prikljucivanje (kao sto je Specijalni program prikljucivanja za poljoprivredu i ruralni razvoj ili Instrument za strukturalne politike koje prethode prikljucivanju).

Od 2007. godine, svakoj drzavi u jugoistocnoj Evropi koja zakljuci Ugovor o stabilizaciji i asocijaciji treba ponuditi puni pristup programima pripreme za prikljucivanje. Nivo pomoci i fondovi treba da budu dovoljni da obezbede da jaz izmedju sadasnjih zemalja-kandidata, kao sto su Bugarska i Rumunija, i buducih kandidata ne bude produbljen.

Trajna stabilizacija regiona doci ce sa integracijom u Evropu. Pocetna stabilizacija ostvarice se onog trenutka kada lokalne elite shvate da za to postoje realni izgledi.

Tvoj,

Gerald

Dragi Geralde,

U pogledu srednjorocnih i dugorocnih ciljeva medjunarodne zajednice na Balkanu, moje misljenje ne razlikuje se od tvog - to je potpuna integracija u evroatlantske institucije.

Ipak, verujem da potcenjujes znacaj jos prisutnih ozbiljnih pretnji bezbednosti na Balkanu. Rekao bih da je prerano tvrditi da je u Bosni "vanredno stanje proslo" dokle god se najveći ratni zlocinci nalaze u bekstvu. To nije samo tehnicko pitanje. To je pitanje od sustinskog znacaja, ne samo za sprecavanje buducih ratova, vec i za obezbedjivanje da kredibilitet Bosne kao drzave nikada vise ne bude doveden u pitanje, te da oni koji su odgovorni za najgore strahote pocinjene u ratu budu kaznjeni.

Vanredno stanje se svakako nalazi u nekoj novoj fazi, ali dokle god drzavne strukture budu stitile ove ljude, ne verujem da ga mozemo smatrati okoncanim.

Slazem se da druge stvari u Bosni idu u dobro smeru. Institucije odbrane, obavestajne sluzbe, policije i indirektnog oporezivanja, koje uspesno funkcionisu na nivou drzave, predstavljaju preduslov za smanjivanje prisustva medjunarodne zajednice. Takav dobroslo razvoj dogadjaja sada vec izgleda kao moguca bliska buducnost - ali to nije moglo biti ostvareno bez snazne medjunarodne intervencije koju smo imali posle Dejtona.

Ti impliciras da je prisustvo Visokog predstavnika sa "bonskim ovlasenjima" kocilo oporavak. Ja mislim da je upravo to bilo od sustinskog znacaja i da smo zahvaljujuci tome stigli tu gde se sada nalazimo. Da li verujes da bi povlacenjem medjunarodne zajednice iz Bosne 1997, do 2004. godine dobili mirnu, demokratsku i prosperitetnu zemlju?

Imam vise razumevanja za tvoje opaske o Kosovu, gde je medjunarodna zajednica od pocetka preuzela ekonomska ovlasenja, a njih bi sto pre trebalo preneti na lokalne aktere. Niko ne bi smeo da potcenjuje potencijalnu eksplozivnost demografske bombe koju predstavlja dvomilionska populacija Kosova, od koje polovina ima manje od dvadeset godina, u situaciji kada je nezaposlenost endemski rasirena, a tradicionalni sigurnosni ventil emigracije je blokiran sengenskom granicom Evropske unije. Izgleda mi neobicno to sto zahtevamo od stanovnika Balkana da prihvate evropske vrednosti, a ne dozvoljavamo im da dodju u Evropsku uniju i upoznaju te vrednosti.

Nazalost, za vecinu kosovskih politicara, takva ekonomska pitanja su zanemarljiva u poredjenju sa gorucim problemom buducih odnosa sa Beogradom - a ako njihovi glasaci nekim slucajem misle drugacije, onda su propustili da to na izborima pokazu. Govoriti o smanjivanju prisustva medjunarodne zajednice na Kosovu ne uzimajuci u obzir najvazniji pojedinačni razlog za njeno prisustvo - sukob oko suvereniteta - znaci ne primecivati slona u dnevnoj sobi.

Svakako da treba preneti sto vise ovlasenja na lokalno izabrane predstavnike vlasti. Ali, pravi test kredibiliteta Misije UN na Kosovu, UNMIK, bice njena sposobnost da pronadje put do konacnog statusa u roku od priblizno jedne godine. A veliki test za medjunarodnu zajednicu na Kosovu moglo bi biti i prosto odrzavanje bezbednosti u nekoliko narednih meseci.

Primer Makedonije je ilustrativan u pogledu vrednosti proizenog i ozbiljnog angazmana medjunarodne zajednice. Bez direktnog licnog angazmana EU i NATO zvanicnika, situacija bi se pogorsavala do izbjanja jos jednog velikog sukoba. A kontinuirano prisustvo Specijalnog predstavnika EU u Skoplju predstavljalo je vazan stabilizacioni faktor nakon krize iz 2001. godine.

To ukazuje na moguće prednosti uspostavljanja vidljivijeg međunarodnog prisustva u Beogradu, koji ponovo prolazi kroz politički haos predsedničkih izbora, uz mogućnost da usledi rekonstrukcija vlade. Pitanja bezbednosti koja se tiču odgovornosti za ratne zločine i demokratske kontrole službi bezbednosti takodje zadržavaju visok prioritet u Srbiji.

Iskustvo prisustva Visokog predstavnika ili Specijalnog predstavnika (sto je ipak nešto više od "izraženijeg prisustva Komisije" koje predlaze) u Bosni i bivšoj jugoslovenskoj republici Makedoniji obezbedilo je mogućnost da međunarodna zajednica govori jedinstvenim glasom i sprecilo lokalne aktere da nezavisnim lobiranjem "pridobijaju forume". Takodje je vazno da naša politika pre svega ima ispravne ciljeve. Dokle god je međunarodna zajednica – i narocito Evropska unija – vezana za jalovu politiku implementiranja Drzavne zajednice izmedju Srbije i Crne Gore, može se očekivati da će napredak u obe zemlje biti usporen.

Dve zemlje koje nemaju nerazresena bezbednosna pitanja slicnog znacaja – Albanija i Hrvatska – daju dobar primer ogranicenja spoljasnjeg angazovanja. U Hrvatskoj su svi segmenti politicke elite doneli odluku da se krene napred. Albanija je, s druge strane, i dalje sputana nedostatkom resenosti njenih lidera da se angazuju na istinskim reformama.

U oba slucaja je devetnaestovekovna igra osvajanja teritorija odbacena u korist igre internacionalne integracije koja će obeleziti dvadeset prvi vek. To je politička odluka, a ne ekonomska. Ali to je odluka koju moraju doneti elite u zemlji, a ne Evropska unija i međunarodna zajednica. Možete dovesti konja na vodu, ali ne možete ga naterati da pije. U zemljama u kojima vlasti nisu spremne da krenu napred, Evropska unija ne bi trebalo da se oseca primoranom da nudi još sargarepa, umesto da upotrebi stap.

Tvoj,

Nikolas

Dragi Nikolas,

Dozvoli da prvo odgovorim na tvoja direktna pitanja. Godine 1997, postojala je potreba da međunarodna zajednica odlucno nastupi u Bosni i Hercegovini i povlacenje u to vreme dovelo bi do katastrofe. Bosna 2004. godine je sasvim drugacijua zemlja. Godine 1997, ljudi koji su naknadno optuzeni za ratne zlocine jos su kontrolisali ministarstvo unutasnjih poslova, predsednistvo i vojsku. Godine 1997, nijedan Musliman se nije vratio u Republiku Srpsku.

Danas se privodi kraju proces kojim se više od 220.000 imanja vraća svojim predratnim vlasnicima. U Republici Srpskoj se obnavljaju dzamije. Optuzeni ratni zlocinci su u Hagu ili u bekstvu. Zato ogromna ovlascenja koja je međunarodna zajednica preuzela 1997. danas više nisu ni potrebna ni primerena trenutku.

U pravu si kada insistiras da Karadzic i Mladic moraju biti izvedeni pred lice pravde, ali to tesko može opravdati postojanje trajne međunarodne institucije koja uvek može nadglasati politicare koje su izabrali gradjani Bosne. Najprimereniji odgovor na tragediju iz devedesetih godina bila bi demokratska, multietnicka zemlja na putu ka evropskim intregacijama. To nije samo dugorocni strateski cilj, kako tvrdis: voleo bih da vidim kako aktuelna bosanska vlada kreće stopama Ankare, Skoplja i Zagreba i podnosi zvanični zahtev za prijem u članstvo Evropske unije još pre kraja 2006. godine.

Dozvoli da ti postavim jedno direktno pitanje: zasto mehanizam koji hvalis na primeru Makedonije – uvazeni specijalni izaslanik EU, misija medjunarodne policije koja se koncentrises na izgradnju kapaciteta, plus realistica evropska perspektiva za jednu u potpunosti suverenu zemlju – ne bi bio pogodan i za Bosnu?

Ankara i Skoplje su poslednjih godina ostvarili ogroman napredak i sproveli bolne i delikatne reforme zahvaljujuci, a ne uprkos demokratiji. Bosna je takodje ostvarila napredak, ali dokle god postoje "bonska ovlasčenja", njeni stanovnici nece dobiti priznanje za to. Mnogi posmatraci ce uvek tvrditi – kao i ti – da nikakav napredak ne bi bio moguc bez "odlucne medjunarodne intervencije". Isti argument bi mogao nastaviti da koristis i u narednih deset godina.

Nisam siguran koliko se razilazimo oko pitanja uloge medjunarodne zajednice na Kosovu. Postavicu ti direktno pitanje: da li bi podrzao osnivanje multietnickog ministarstva unutrasnjih poslova Kosova, cemu bi usledilo definisanje zastite manjina kao kljucnog standarda koji kosovske institucije – a ne samo UNMIK pod medjunarodnim vodjstvom, kao sto je to sada slucaj – moraju ispuniti? Prenosenje odgovornosti za bezbednost manjina na lokalne institucije uvek je cin vere, ali to je uspelo u Bosni, Makedoniji i Presevskoj dolini na jugu Srbije. Institucije koje su odgovorne ljudima kojima sluze ostvaruju bolje rezultate.

Nisam siguran da vecina kosovskih politicara posmatra ekonomska pitanja kao "nevazna". Ipak, dokle god pravnici UN tvrde da bi, na primer, davanje licenci investitorima da eksploatisu lezista minerala predstavljalo kršenje odredbi mandata koji UN ima na Kosovu, postoje veza izmedju njegovog statusta i prosperiteta. Do jeseni ove godine Kosovo bi se moglo naci u apsurdnoj situaciji da kao "Kuvajt lignita" ne bude u stanju da kopa rudu u sopstvenim rudnicima za sopstvene elektrane. Zato UNMIK mora promeniti nacin na koji tumaci svoju ulogu poverenika, i to mora uraditi odmah. Uostalom, tu je kao poverenik za racun Albanaca, Srba i drugih koji zive na Kosovu, a ciji su ekonomski problemi iz dana u dan sve tezi.

Tvoj,

Gerald

Dragi Geralde,

Ideja da Ured visokog predstavnika, OHR, u Bosni i Hercegovini vec jeste ili bi ikada mogao postati "trajni medjunarodni instrument" samo je tigar od papira. Niko ne tvrdi da ova institucija treba da bude vecna, pa ni sadasnji vrsilac ove duznosti – u gotovo svakoj izjavi jasno daje do znanja da je ovo zadatak ogranicenog trajanja.

Obracajuci se Savetu bezbednosti posle izbora 2002. godine, izjavio je: "Moj pristup ce biti odlucno razdvajanje stvari koje su sustinski bitne od onih koje su samo pozeljne. OHR, sa izvrsnim ovlasčenjima kojima raspolaze, treba da se konceptrise na one prve. Postoje mnoge druge agencije koje ce se baviti dugorocnijim, razvojnim problemima, kada mi jednom odemo."

Pitanje nije treba li OHR zameniti necim sto bi licilo na medjunarodni rezim uspostavljen u Skoplju, vec kada to uciniti. Cini mi se da ti verujes da je idealno vreme za to bilo negde izmedju 1997. i 2004, mada ne navodis tacno kada i zasto. Mislim da to nece biti ove godine, ali trebalo bi da se dogodi za godinu ili dve.

Situacije u ovim zemljama su razlicite. Ohridski sporazum iz avgusta 2001. godine kojim je okoncan sukob u Makeodniji potvrdio je strukturu drzave i obezbedio mehanizme za ukljucivanje albanske manjine u

drzavu na jedan bezbedniji nacin. Lideri pobune iz 2001. godine sada izrazavaju resenost da integrisu svoj narod sa ostatkom zemlje.

To nije bio slucaj posle sukoba u Bosni. Dejtonski mirovni sporazum uspostavio je konstitucionalni sistem u kojem je lidere tri nacionalne grupe sve podsticalo da grade tri razlicita entiteta i da ignorisu ili slabe centralnu drzavu. Ratni zlocinci i dalje su pod zastitom snaga bezbednosti delova bosanske drzave. Razaranje bosanske demokratije nije izazvao Visoki predstavnik vec rat.

Kada bosanska drzava pred svojim narodom bude imala isti nivo kredibiliteta koji ima bivsa jugoslovenska republika Makedonija, tranzicija na nacin angazovanja primenjen u Makedoniji bice sasvim primerena. Mislim da taj dan nije daleko i primecujem da OHR vec pravi planove u tom smislu. U svakom slucaju, ne bi trebalo da prodje mnogo godina do podnosenja zahteva Sarajeva za prijem u clanstvo EU.

Voleo bih da mogu da podelim tvoju uverenost da politicari na Kosovu ne posmatraju ekonomska pitanja kao ne vazna. Svaki pregled njihovih izjava prenetih u stampi pokazace da komentari o politickim pitanjima najviseg reda (nad kojima cak i nemaju formalnu kontrolu) brojnoscu premasuju komentare o vaznim ekonomskim problemima u odnosu dva prema jedan. Osim toga, polovina izjava koje imaju veze sa ekonomijom tice se neobicnog pravnog corsokaka u koji je UN administracija sebe saterala procesom privatizacije.

Rado cu se sloziti s tobom da je UNMIK-ova interpretacija poverenistva koje je misiji dato na polju ekonomije previse restriktivna. Takodje se slazem da Kosovskom zastitnom korpusu treba dati ovlasčenja da stiti gradjane Kosova bez obzira na njihovu etnicku pripadnost, ali mislim da previdjas probleme na koje smo nailazili prilikom povratka izbeglica u druge regione na Balkanu. Kljucni faktor koji je odredio uspesnost programa povratka u Bosni nije bio stepen lokalnog vlasnistva ili odgovornost snaga bezbednosti, vec pitanje da li su oni koji su raseljena lica proterali naknadno snosili odgovornost za svoje postupke.

Tvoj,

Nikolas

Dragi Nikolas,

Ono sto predlazem jeste znacajno jacanje multietnicke Kosovske policijske sluzbe, a ne Kosovskog zastitnog korpusa, koji ima znatno manji kredibilitet medju kosovskim Srbima. Inace, slazemo se da Ujedinjene nacije treba da prenesu vise ovlasčenja na druge institucije i da to treba da ucine brzo. Prioritet na Kosovu treba da bude izgradnja lokalnih institucija u oblasti bezbednosti i kampanja da se raseljenim licima omoguci da povrate svoju imovinu. Kosovu je potrebna prava vlast koja moze resavati ekonomske i drustvene krize.

Pokusacu da budem precizniji u pogledu mog predloga za Bosnu. Do kraja ove godine "bonska ovlasčenja" treba ukinuti. Trebalo bi da lord Esdaun bude poslednji Visoki predstavnik. Pred kraj godine ne bi smelo biti poplave novih zahteva koji se iznose u poslednji minut, kao sto je to bio slucaj u poslednjim mesecima sluzbe njegovog prethodnika. Potpuno suverena bosanska vlada treba da postavi sebi za cilj da otpocne pregovore za Ugovor o asocijaciji sa Evropskom unijom pocetkom 2005.

Uposte uzevsi, do 2006. godine medjunarodno prisustvo bi trebalo da izgleda sasvim drugacije. Svuda bi

za pitanja uprave trebalo da budu nadležne demokratski izabrane vlade. Primarni fokus na pitanja bezbednosti trebalo da ojača domaću multietničku policijsku snagu i njihov kapacitet širom regiona. Svuda treba ojačati prisustvo Evropske komisije, uz koncentrisanje na postavljanje evropskih standarda i pomaganje domaćim institucijama u dostizanju tih standarda.

U Skoplju i Zagrebu, pregovori o članstvu u EU trebalo bi da budu već u punom zamahu. Ono što je potrebno u Pristini i Sarajevu jesu vlade koje su u stanju da preuzmu odgovornost. Političke elite se ne mogu pripremati da trče maraton tako što ćemo pokušavati da ih odnesemo do linije cilja.

Tvoj,

Gerald

Dragi Geralde,

Trkace svakako ne treba nositi do cilja – problem je bio kako ih dovesti do startne linije!

Odredjivanje datuma ne treba da samo sebi bude cilj. Daleko je bolje definisati zadatke koje treba obaviti da bi se misija mogla proglasiti završenom. Lord Esdaun očekuje da će najveći deo tih zadataka u Bosni biti obavljen do ovog meseca sledeće godine. Ne verujem da bi proces dobio na vrednosti time što bismo dodatno insistirali na urgentnosti. U svakom slučaju, kraj ove godine je najverovatniji rok za Evropsku uniju da zameni NATO na mestu glavnog kontrolora bezbednosti u Bosni, i svakako ne bi bilo mudro da bas sve bude promenjeno odjednom.

Mada se slažem u pogledu vizije poželjnog oblika međunarodnog prisustva do 2006. godine, i dalje me brine to što još zapravo ne znamo kakve će biti granice u regionu. Ono što nedostaje u tvom receptu za Kosovo jeste osećaj približavanja tačke razrešenja konačnog statusa. Neodređeno obećanje Kontaktne grupe o "reviziji" polovinom 2005. godine, dato prošlog novembra, predstavlja korak napred, ali potrebno je učiniti ga konkretnijim. Bez toga, svi naponi uloženi u izgradnju institucija i ekonomski razvoj neće imati nikakvu vrednost.

U zaključku moram da primetim da će produženo prisustvo NATO na Kosovu biti potrebno još nekoliko godina.

Tvoj,

Nikolas

Gerald Knaus je predsednik izvršnog odbora Inicijative za evropsku stabilnost iz Berlina. Nikolas Vajt je direktor Evropskog programa Međunarodne krizne grupe u Briselu.

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Serbia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/medjunarodna-zajednica-i-balkan-vreme-za>